

Werkzame beelden van digitale weelde

De digitale techniek maakt het steeds gemakkelijker en aantrekkelijker filmbeelden te maken en te bewerken en te gebruiken voor verschillende doeleinden. Zowel voor docenten als voor leerlingen. Didactische vernieuwing...? Voorlopig niet. Didactisch hulpmiddel....? Ja. Maar wie weet is dit een volgende stap richting digitale toepassingen in de les die straks tot een nieuwe didactiek kan leiden. (Gebaseerd op een workshop van de Thomas Oriëntatiedag van 11 december 2009 met als thema: 'doet hoe er nog toe?'). Door: Maarten Massink

Oriënteren

Het gebruik van beeldmateriaal in LO-lessen is niet nieuw. Maar het tijdperk van videobanden met terug- en vooruitspelen om de juiste beelden te vinden is voorbij. Het maken van beeldmateriaal en het bewerken en toepassen ervan wordt steeds gebruiksvriendelijker. Tijdens de workshop worden collega's bevestigd op hun ervaring met digitaal beeldmateriaal in de les. Op welke manier kan het digitale beeldmateriaal het werken in ons vak ondersteunen? De eerste vraag is: welke mogelijkheden en wenselijkheden zie je voor je? De tweede vraag is: wat wordt daarvan al toegepast in je eigen praktijk? Sommigen staan aan het begin, anderen zijn wat verder gevorderd.

Mogelijke toepassingen

Leerlingen groeien op in het digitale tijdperk. Als we met ze willen communiceren zullen we *hun* communicatiemiddelen moeten gebruiken. Informatie lezen van te voren uit een boek of met een lesbrieven in de les is niet zo aantrekkelijk. Beelden bekijken is veel interessanter. Met de komst van de digitale techniek is het maken, opslaan en afspelen van beelden veel toegankelijker geworden.

Wat zijn mogelijke toepassingen?

1 Leerplan verduidelijken

Hier valt te denken aan het duidelijk maken aan leerlingen wat er op het programma staat. Wat gaan we doen deze periode?

Wat moet je kunnen? Dit kunnen we nu eenvoudig met beelden

laten zien. Bijvoorbeeld op de website of op studieweb, of met digitale beelden in een les.

2 Leerlingvolgsysteem opzetten

We kunnen met beelden aan leerlingen duidelijk maken wat hun deelnameniveau is. Dit vraagt niveaubeschrijvingen. Die kunnen worden afgeleid van het *Basisdocument bewegingsonderwijs onderbouw VO* als richtlijn voor de kwaliteit, maar toegepast op, of aangepast aan de mogelijkheden en wensen van de eigen vakgroep en school. Beelden van de deelnameniveaus helpen bij de communicatie naar leerlingen en ouders over de na te streven doelen en het duiden van vorderingen. Maar het helpt ook bij de discussie in de vakgroep over wat we willen bereiken. En hoe waarderen we de deelnameniveaus? Welk beweegniveau hoort bij welke groep, wanneer vinden we de deelname zorgelijk?

3 Didactisch hulpmiddel in de les

Niet alleen voor de les maar ook in de les is het soms handig als je deelnameniveaus kan laten zien. Het direct voor handen hebben van beeldmateriaal is daarbij een prachtig hulpmiddel in activiteitengebieden als turnen, bewegen op muziek, atletiek, spel en zelfverdediging.

Leerplan verduidelijken

Leerlingen willen graag weten wat er gedaan wordt in de volgende LO-les(sen). Juist omdat de diversiteit aan activiteiten in ons vak zo groot is. Ik denk wel eens dat het je lot is, als docent LO, dat de eerste vraag die leerlingen je stellen als je ze ontmoet is: 'wat gaan

we doen met gym meester?' Bij de meeste andere vakken is dat beeld aardig duidelijk. Ze werken meestal aan een tafeltje uit een boek, samen of alleen. Bij LO doen ze (samen of alleen) aan rennen, zwaaien, werpen, boksen, volleyballen, salto's, zwemmen, softbal, tumbling...het kan van alles zijn. Zit daar een systeem in? En wat moet ik daarvan kunnen? We kunnen dit beschrijven in een leerplan of studiegids of PT&A. Maar...als leerlingen dit van te voren op de site kunnen zien met bewegende beelden van leerlingen van school, zou dat niet veel interessanter zijn voor leerlingen? Niet alleen voor leerlingen trouwens. Ook collega's, schoolleiders, ouders krijgen een kijkje in de keuken en zicht op de kwaliteit die de vakgroep LO nastreeft: 'oh... doen jullie dat ook? Wat goed...en wat leuk!'

bepaalde vrijheid van lesgeven te behouden. Dit kan door met elkaar weliswaar eensluitende afsluitende activiteiten af te spreken en de niveaus van deelname te beschrijven en te filmen, maar dat betekent niet dat we de weg ernaar toe (methode) meteen helemaal dicht timmeren voor alle docenten. Als je het 'wat' vastlegt betekent dat niet dat iedere docent op weg er naar toe (het 'hoe') dezelfde weg moet bewandelen (zie ook het artikel van Berend Brouwer elders in dit blad). Maar je wordt wel gestimuleerd goed na te denken over hoe je de doelen wilt bereiken als je aan niveauuidingen doet: wat vind je belangrijk en hoe bereik je dat op de beste manier. In het voorbeeld van het schema van OSG de Meergronden is het leerplan onderbouw schematisch in beeld gebracht. Via 'links'

Schema 1: leerplan in schema onderbouw

PERIODE PLANNING ONDERBOUW							
Klas	Activiteit gebied	Periode 1		Periode 2		Periode 3	
		Buiten	Binnen	Binnen	Binnen	Binnen	Buiten
1	Spel	Voetbal 1	Badminton 1	Basketbal 1	Volleybal 1	Hockey 1	Softbal 1
1		Korfbal	Judo				Frisbee
1	Turnen	Turnen: acrogym/klimmen - springen/tumbling - zwaaien					
1		Bewegen op muziek 1					
1	Atletiek	Coopertest 1	(Shuttle run) - Atletiek 5-kamp				Balwerpen
1							Triatlon
2	Spel	Voetbal 2	Badminton 2	Basketbal 2	Volleybal 2	Hockey 2	Softbal 2
2		Handbal	Boksen				Rugby
2	Turnen	Turnen: acrogym/klimmen - springen/tumbling - zwaaien					
2		Bewegen op muziek 2					
2	Atletiek	Coopertest 2	(Shuttle run) - Atletiek 5-kamp				Speerwerpen
2							Estafette
3	Spel	Voetbal 3	Badminton 3	Basketbal 3	Volleybal 3	Hockey 3	Softbal 3
3		American Football	Schermen				Frisbee/Rugby/American F.
3	Turnen	Turnen: acrogym/klimmen - springen/tumbling - zwaaien					
3		Bewegen op muziek 3					
3	Atletiek	3000 meter	(Shuttle run) - Driesprong - Polsstok ver/hoog				Discuswerpen
3							Hindernisloop

Een enorme 'spin-off' van deze activiteiten zichtbaar maken op een studieweb is dat je met de vakgroep uitgedaagd wordt om zeer nauwkeurig te bepalen hoe het programma er uit ziet en wat we daarbij van leerlingen verwachten. Daarbij is het belangrijk een

willen we het mogelijk maken dat leerlingen door aanklikken een beschrijving kunnen lezen, maar vooral zien in filmbeelden van de afsluitende activiteit en de niveaus van deelname. Dit schooljaar hebben we de ambitie van alle afsluitende activiteiten

Schema 2: fragment uit overzicht turnactiviteiten, onderdeel springen

Springen				
Steun		minitramp hurkwendsprong		minitramp handstand overslag
	1	op de kast		rol op verhoging
	2	over de kast		rol op kastbreedte
	3	half gestrekt		afzet op kastbreedte
Vrij	4	arabier (aanzweef)		aanzweef gestrekt
		minitramp salto schuin vlak		minitramp tipsalto over kast
	1	opspringen en rollen		rol op verhoging
	2	rol op verhoogd vlak		rol over kastbreedte
Herhaald	3	landen tot hurkzit op hoog vlak		tipsalto over kast (hulp)
	4	landen tot stand op hoog vlak		tipsalto los (hoog over)
		tumblingbaan		tumblingbaan
	1	vliegtuigsalto na 3x veren op de plaats		muursalto a.o.
	2	vliegtuigsalto na veren vanaf kast		raketsalto a.o. met hulp na 3x veren
	3	salto vanaf de kast afduwen op schouders		raketsalto a.o. na 3x veren lichte hulp
	4	salto (vanaf kast) los		salto a.o.(in combinatie met ...)
				arabier salto a.o. met lichte hulp
				arabier salto a.o. zonder hulp

filmbeelden te maken van de deelnameniveaus. We doen dit in samenspraak met een aantal scholen die deelnemen aan een netwerk dat door het SLO wordt begeleid. Alles wat gekleurd en onderstreept is in schema 1 en 2, is nu inmiddels in beeld gebracht, dus we zitten op schema voor dit schooljaar.

Leerlingvolgsysteem

Een andere toepassing van filmbeelden is deze ten dienste stellen van een leerlingvolgsysteem. Leerlingen krijgen per periode een niveau-indicatie die gebaseerd is op de niveauiduiding die met beelden geïllustreerd wordt. Zodra hun niveau wordt aangegeven kan dat gekoppeld (hyperlink) worden aan een filmbeeld. Dit is dan niet een beeld van de leerling persoonlijk, maar een beeld dat overeenkomt met zijn deelnameniveau. Maar wie weet met de perfectionering van de mobiel-tjes met camera, en het steeds algemener en goedkoper worden van het gebruik ervan, kunnen leerlingen in de toekomst opnamen (laten) maken van hun eigen deelname niveau. Nu is het vaak verboden met mobiele telefooncamera's te werken om vaak begrijpelijke redenen. Maar als we door ervaring en gewenning daarin ook goede omgangsregels met elkaar kunnen afspreken en handhaven, zit er ook een enorme schat aan mogelijkheden en opdrachten in voor leerlingen. Niet alleen in het maken, maar ook in het bewerken van filmbeelden (vakoverstijgende opdrachten) en het aanleggen van een persoonlijk dossier door leerlingen zelf.

Tipsalto

Ook hier gaat veel voorwerk door de vakgroep aan vooraf. De vakgroep moet structuur brengen in de activiteiten die aangeboden worden in de schoolperiode en deze zichtbaar maken. Allereerst moet je met je collega's in gesprek over kernactiviteiten en de

kwaliteit van deelname. Wanneer vinden we de uitvoering van activiteiten op het niveau van zorg, basis, vervolg of gevorderd? Als het zichtbaar is op studieweb kunnen leerlingen anticiperen en zich voorbereiden op, en later vergelijken met deze niveauiduiding.

Schema 3: voorbeeld van voetbal als kernactiviteit en niveauiduiding in klas 1

Voetbal Ik ...	
A	loop (wandel) mee met het spel of sta stil, verlies vaak de bal bij aannemen, bescherm de bal niet, verlies vaak de bal bij dribbelen, speel de bal ongericht weg, krijg zelden doelkansen, doe geen doelpogingen, loop bij balverlies niet mee terug in de verdediging
B	loop mee in de aanval, neem de bal aan met alle aandacht en bescherm soms de bal, dribbel rustig als er ruimte is, speel de bal naar voren of richting medespeler, krijg af en toe doelkansen maar speel dan vaak af, loop bij balverlies mee terug in de verdediging
C	loop vrij in looppas, neem eerst aan en bescherm deze daarna zoek ik medespelers, dribbel als het kan en zoek de vrije ruimte, speel gericht over, krijg af en toe doelkansen en doe doelpoging, loop bij balverlies mee terug tussen bal en eigen doel, en kies steeds positie tussen eigen doel en tegenstander
D	loop vrij met versnellingen en ben vaak aanspeelbaar, neem aan en bescherm de bal met blik in het veld, controleer en passeer met schijnbewegingen, speel op maat aan, schep doelkansen en doel in beweging, loop bij balverlies tussen bal en eigen doel, geef rugdekking of blokkeer het schot

**SPEL
KLAS 1**

Onderdeel: voetbal 1

Veld: ca. 40m. x 20m.
Spel: 4 tegen 4 met scoren op twee/drie doelen per team.

Leerlingen worden uitgedaagd en kunnen zien wat ze moeten doen om in het volgende niveau terecht te komen. De 'zone van de naaste ontwikkeling' (Vygotski) wordt snel zichtbaar gemaakt. Zie hiervoor een voorbeeld van de tipsalto over de kast op niveau 1,2,3 en 4 op de site van de KVLO (*Mijnkvlo* zoek op tipsalto kast-breedte).

Didactisch hulpmiddel

Als je in je les een laptop en beamer hebt of nog mooier een digibord dan zijn er talloze methodische en didactische toepassingen denkbaar. Voor je de activiteit uitzet krijgen leerlingen inzicht in hoe de situatie moet worden uitgezet, wat er gedaan kan worden en wat de deelnameniveaus zijn waarin kan worden deelgenomen. Door snel aan te klikken kan er veel snel zichtbaar gemaakt worden.

Maar je kunt je ook voorstellen dat er wordt ingezoomd op details of aspecten van uitvoeringen, of dat methodische uitstapjes snel in beeld worden gebracht, waarbij de beelden methodisch hulpmiddel zijn geworden.

Sommige scholen werken al met Time Warp. Dit is het maken van beelden die daarna met een tijdsinterval ertussen getoond worden zodat bij turnen bijvoorbeeld leerlingen hun eigen actie snel na de uitvoering kunnen bekijken. Als je dit ook nog eens kan vergelijken met eerder gemaakte beelden van uitvoering op verschillende niveaus wordt het bepalen van je eigen niveau vergemakkelijkt.

Door beelden te plaatsen op studieweb kunnen leerlingen niet alleen in de les maar ook voor of na de les toegang krijgen tot de beelden en zich voorbereiden op de les, of na de les er nog eens naar kijken en de eigen deelname daarmee vergelijken. Zo kunnen leerlingen ook tot een zelfrapportage worden aangezet.

Knelpunten

Er zitten aan het maken en toepassen van filmbeelden natuurlijk ook haken en ogen. Het is een hele klus alle activiteiten in beeld te brengen. Eerst moet je met je vakgroep overeenstemming hebben over het leerplan, afsluitende activiteiten en de niveauiduiding (beoordeling) ervan. Dit zul je eerst moeten beschrijven. Dit vormt het fundament onder de beelden. Dit kost veel tijd maar is van onschatbare waarde voor de vakgroepontwikkeling en -dynamiek. Er wordt heel concreet over het vak en de beoogde effecten gesproken en meningen uitgewisseld. Dit levert veel op. Daarna moet je het in beeld brengen. Leerlingen moeten daar toestemming voor geven. Meestal vinden ze het erg leuk. De ervaring leert dat als ze duidelijk is waar het voor is, ze nog eens extra hun best doen waarmee het maken van de beelden al een versneller van het leerproces is. Ze denken na, en denken mee en zetten hun beste beentje voor, en zijn nieuwsgierig naar het resultaat.

Als er dan uiteindelijk een basis is van al het beeldmateriaal, dan zal dit ook onderhoud vragen en jaarlijkse bijstelling. Sommigen activiteiten verouderen, veranderen of kunnen beter in beeld worden gebracht. Ook dit kan dynamiek en vakgroepontwikkeling op gang houden.

We vinden dat ouders op de hoogte moeten zijn dat er beelden gemaakt worden die mogelijk via studieweb zichtbaar zijn. Ouders

krijgen de gelegenheid hier tegen bezwaar te maken als ze dat niet willen. Dit werkt iets sneller en met minder administratie dan van alle betreffende ouders toestemming te vragen en dat administratief te verwerken en bewaren. Met dit nieuwe fenomeen moeten we ook leren omgaan.

Ondanks de knelpunten geeft de digitale techniek veel toepassingsmogelijkheden waarvan ik denk dat we nu aan het begin staan. Vijftien jaar geleden had lang niet iedereen een PC thuis. Nu is hij niet meer weg te denken. Over vijftien jaar zien we digitale toepassingen in de LO-les niet meer als een weelde maar als een onvermijdelijke bondgenoot in het op maat aanbieden van bewegingsonderwijs en sport.

Voorbeelden van beeldmateriaal

Er zijn reeds voorbeelden van digitaal beeldmateriaal op de site van de KVLO onder *Mijnkvlo* die het *Basisdocument* voortgezet onderwijs in beeld brengen. Verder is er een SLO-netwerk van scholen dat dit jaar bezig is hun activiteiten die in het leerplan zitten in digitale beelden te vangen. Als u belangstelling heeft voor dit netwerk kunt u contact opnemen via onderstaand correspondentieadres.

Correspondentie: m.massink1@chello.nl

ADVERTENTE

"PEST MIJ MAAR"

Haal "ome" Henk in huis
• 211 cm EX-INTERNATIONAL •
#1 in Thema-Clinics 06-46322685
WWW.HENKPIETERSE.COM